Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2025–2026

29 023 Voorzienings- en leveringszekerheid energie

Nr. 705 **BRIEF VAN DE MINISTER VAN KLIMAAT EN GROENE GROEI**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 juni 2026

Met deze brief informeert het kabinet de Kamer over het voornemen om de voorzieningszekerheid van elektriciteit in Nederland ook op de langere termijn te borgen door middel van een marktbreed capaciteitsmechanisme. De voorzieningszekerheid van elektriciteit (voorheen aangeduid als leveringszekerheid[1]) is de mate waarin Nederland met verwachte productie, opslag, vraagrespons en import van elektriciteit op elk moment in staat is om aan de elektriciteitsvraag te voldoen. De Monitor Voorzieningszekerheid 2026 (hierna: MVZ 2026) en de European Resource Adequacy Assessment 2025 (hierna: ERAA 2025) schetsen een beeld van structurele uitdagingen in de elektriciteitsmarkt, die verderop in deze brief worden toegelicht. De implementatie van een marktbreed capaciteitsmechanisme biedt een oplossing voor deze toekomstige uitdagingen en verlaagt de hiermee gepaard gaande risico's. Het kabinet zal in de komende periode de benodigde stappen zetten voor de introductie van een marktbreed capaciteitsmechanisme, als verzekeringsmaatregel om de risico's op prijspieken en uitval te verminderen. Daarnaast werkt het kabinet ook op andere manieren aan oplossingen die bijdragen aan de voorzieningszekerheid, door uitbreiding van de interconnectie met buurlanden (o.a. LionLink) en het zoveel mogelijk wegnemen van knelpunten voor investeringen in energieopslag en vraagrespons. Om de elektriciteit daadwerkelijk op te wekken en bij de gebruiker te laten komen, zijn de beschikbaarheid van brandstoffen zoals (groen) gas, nucleaire brandstofstaven en biomassa en voldoende transportcapaciteit op het net eveneens noodzakelijk. Het beleid gericht op het verminderen van afhankelijkheden van fossiele energiedragers zoals gas alsook de aanpak van netcongestie vallen buiten de scope van deze brief.

[1] De Engelse term «resource adequacy» wordt in het Nederlands vaak vertaald als voorzieningszekerheid om de mate waarin voldoende elektriciteitsaanbod is om op elk moment aan de Nederlandse elektriciteitsvraag te voldoen aan te duiden. Het begrip leveringszekerheid verwijst naast voorzieningszekerheid eveneens naar bijvoorbeeld transportzekerheid en systeemveiligheid. Om beter aan te sluiten bij (Europese) wetgeving, wordt vanaf nu de term voorzieningszekerheid gebruikt.

kst-29023-705
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2026

Deze brief geeft invulling aan de toezegging uit de brief van 15 mei 2025[2] over voorzieningszekerheid van elektriciteit om in de eerste helft van 2026 de Kamer te informeren over de wijze waarop het kabinet dit in de toekomst wil borgen en aan een drietal moties[3] over de invoering van een capaciteitsmechanisme. Ook doet deze Kamerbrief een tweetal toezeggingen[4] af om de Kamer vóór dan wel rond de zomer te informeren over de voorbereidingen van een capaciteitsmechanisme voor elektriciteit en de rol van opslag daarin. Tot slot geeft het kabinet op deze wijze richting aan de afspraak in het coalitieakkoord om een capaciteitsmechanisme te introduceren.

Verwachte ontwikkeling van de voorzieningszekerheid in Nederland

Jaarlijks publiceert TenneT de MVZ (tot en met 2025 bekend als Monitor Leveringszekerheid/MLZ). Deze monitor geeft inzicht in de verwachte ontwikkeling van de voorzieningszekerheid in de komende jaren. Dit doet TenneT door voor verschillende peiljaren te berekenen hoeveel uur er gemiddeld tekorten van elektriciteit in dat jaar optreden en wat de gemiddelde omvang van die tekorten is. In de nieuwste editie worden 2028, 2030, 2033 en 2035 als peiljaren gebruikt. Vanwege de onzekerheid over het moment waarop de verwachte stijging van de elektriciteitsvraag in Nederland zal optreden, worden in de MVZ 2026 bandbreedtes gepresenteerd. Deze bandbreedte is gebaseerd op een snellere en tragere verwachte ontwikkeling van de Nederlandse elektriciteitsvraag voor alle peiljaren. Daarnaast is een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd voor tragere groei in de elektriciteitsvraag in heel Europa. De tekorten worden uitgedrukt in *Loss of Load Expectation*-uren (hierna: LOLE-uren) en *Expected Energy Not Served* (hierna: EENS). Samen geven deze twee indicatoren inzicht in respectievelijk de verwachte frequentie en omvang van elektriciteitstekorten. De tabel hieronder geeft de uitkomsten van de TenneT monitor van vorig jaar (MLZ 2025), de ERAA 2025 en van de MVZ 2026 weer.

Tabel 1 – vergelijking resultaten MLZ 2025, ERAA 2025 (na goedkeuring ACER) en MVZ 2026

Jaar	MLZ 2025		ERAA 2025	MVZ 2026		
	LOLE (uur per jaar) – gemiddeld	EENS (GWh per jaar) – gemiddeld	LOLE (uur per jaar) – gemiddeld	LOLE (uur per jaar) – gemiddeld	EENS (GWh per jaar) – gemiddeld	Gevoeligheids-analyse lagere vraag in de hele EU (LOLE)
2028	N.v.t.	N.v.t.	9,0	0,7–4,5	0,3–2,0	N.v.t.
2030	1,1	0,8	12,0	7,2–10,8	8,0–13,4	0,9
2033	12,6	14,1	15,4	18,9–31,1	18,4–44,7	0,5
2035	9,2	15,7	17,87	37,3–46,0	50,8–78,1	7,5

Uit de MVZ 2026 blijkt dat de in Nederland gehanteerde streefwaarde van vier uur aan verwachte tekorten per jaar voor alle scenario's al in peiljaar 2030 wordt overschreden. In 2028 is de overschrijding van de streefwaarde afhankelijk van de onzekere aannames op de elektriciteitsvraag. Volgens de MVZ 2026 stijgen de LOLE en EENS na 2030 verder, hetgeen betekent dat de voorzieningszekerheid van elektriciteit verder onder druk komt te staan. De voorziene risico's zijn het gevolg van een combinatie van factoren, met als belangrijkste reden een verwachte stijging van de elektriciteitsvraag in combinatie met een verwachte afname van regelbaar productievermogen in binnen- en buitenland. De afname in Nederland is

[2] Kamerstukken II 2024/25, 29 023, nr. 570.
[3] De motie van het lid Grinwis c.s., Kamerstukken II, 2024/25, 29 023, nr. 573, motie van het lid Flach, Kamerstukken II 2024/25, 29 023, nr. 578 en de motie van het lid Van den Berg, Kamerstukken II, 2025/26, 29 023, nr. 617.
[4] TZ202601-027 en TZ202604-110

het gevolg van het verbod op het gebruik van kolen voor elektriciteitsproductie vanaf 2030[5], de veroudering van bestaande gascentrales en verminderde businesscase voor dezelfde gascentrales. Deze neerwaartse druk op de businesscase van regelbaar vermogen is het gevolg van toenemende concurrentie van vooral zon- en windenergie, wat leidt tot minder draaiuren van centrales. De autonome groei van andere flexibiliteitsopties als batterijen en vraagrespons is in de scenario's van TenneT onvoldoende om voor de afname te compenseren.

De monitor van vorig jaar ging er nog vanuit dat genoemde streefwaarde pas in 2033 zou worden overschreden. In de huidige monitor blijft alleen in de gevoeligheidsanalyse met een lagere elektriciteitsvraag in de hele EU deze waarde tot in 2033 onder de vier uur. Het verschil tussen de monitor van dit jaar en die van afgelopen jaren is het gevolg van hogere aannames over de ontwikkeling van de elektriciteitsvraag, met name gedreven door de nieuwe energievraag van datacenters. Ook stijgt de buitenlandse vraag significant, zonder dat de productiecapaciteit, vraagrespons en opslag daar evenredig in meegroeien.

Om de uitkomsten goed te kunnen duiden, is de volgende kanttekening op zijn plaats. De MVZ is een simulatie gebaseerd op gemiddelden van 360 berekeningen per peiljaar, gebaseerd op verschillende weerscenario's in combinatie met uitvalscenario's van centrales en interconnectoren. De resultaten zijn in grote mate afhankelijk van deze weers- en uitvalscenario's. Een gemiddeld LOLE-bereik geeft een indicatie van het risico op tekorten in Nederland voor dat peiljaar, maar is geen exacte voorspelling. In de praktijk kan, afhankelijk van het weer en beschikbaarheid van centrales en interconnectie met het buitenland, het daadwerkelijke tekort binnen of buiten het aangegeven bereik vallen of zelfs helemaal niet optreden. Daarnaast zijn de uitkomsten van de MVZ sterk afhankelijk van aannames over toekomstige vraagontwikkeling, opgesteld vermogen en economische omstandigheden, in zowel Nederland als in omliggende landen vanwege het grensoverschrijdende karakter van de Europese elektriciteitsmarkt. Deze aannames kennen ook een hoge mate van onzekerheid en zijn mede afhankelijk van beleidsvorming in onze buurlanden. De MVZ is voor het kabinet daarmee een richtinggevend document voor beoordeling van de voorzieningszekerheid en een belangrijke basis voor de beleidsvorming van maatregelen. Tegelijk geldt dat door genoemde onzekerheden maatregelen voor de borging van de voorzieningszekerheid daarom ook omgeven zullen zijn met een bepaalde mate van onzekerheid over de omvang van het te mitigeren risico. Door de MVZ jaarlijks te actualiseren worden deze onzekerheden zo klein mogelijk gehouden.

In december 2025 is de Europese variant van de MVZ, de ERAA, gepubliceerd[6] en op 24 april 2026 door ACER gewijzigd goedgekeurd[7]. In de ERAA 2025 zijn dezelfde peiljaren onderzocht als in de MVZ 2026. Voor de buitenlandse situatie maakt de MVZ 2026 gebruik van de uitkomsten van de ERAA 2025. Ook de resultaten van de ERAA 2025 laten voor deze peiljaren een verslechterd beeld van de voorzieningszekerheid zien ten opzichte van de eerdere versies van de ERAA, al toont de ERAA 2025 een grotere overschrijding van de streefwaarde in 2028. TenneT stelt dat de voorzieningsrisico's pas vanaf 2030 optreden, mede omdat zij de scenario's die zijn gebruikt voor de MVZ 2026 waarschijnlijker achten dan die van de ERAA.

---

[5] Wet verbod op kolen bij elektriciteitsproductie, artikelen 2 en 3.
[6] https://www.entsoe.eu/eraa/2025/reports&results/#Results
[7] https://www.acer.europa.eu/news/acer-calls-improvements-2025-european-resource-adequacy-assessment-eraa

Bij een tekort aan elektriciteit zullen afnemers te maken krijgen met stijgende prijzen. Hierdoor zal het elektriciteitsverbruik deels al worden verminderd, als gevolg van marktwerking, en zullen producenten van elektriciteit in de aanloop naar een tekort een prikkel krijgen om extra aanbod te genereren. Ook batterijen zullen op de prijzen inspelen. Door dit prijsmechanisme wordt de kans op een daadwerkelijk tekort automatisch verkleind. Desondanks kunnen hoge prijzen grote impact hebben op een deel van de afnemers. Deze prijspieken zullen zonder ingrijpen naar verwachting frequenter zijn en hoger uitvallen dan we tot nu toe gewend zijn. Daarnaast kan het, in de meer extreme gevallen van langdurige en ernstige schaarste, voorkomen dat niet in de gehele Nederlandse vraag naar elektriciteit kan worden voorzien. In een dergelijk extreem scenario kan onvrijwillige afschakeling als gevolg van de onbalans tussen vraag en aanbod een noodmaatregel zijn. Hierbij zou een netbeheerder de elektriciteitslevering naar een bepaald gebied tijdelijk kunnen onderbreken met als doel om langduriger en grootschaliger stroomuitval te voorkomen. Dit scenario is tot op heden in Nederland noch de rest van Europa gematerialiseerd als gevolg van voorzieningszekerheidsproblemen. De MVZ 2026 geeft aan dat een situatie met tekorten in de peiljaren 2028 en 2030 naar verwachting van korte duur zal zijn. Desalniettemin blijft dit een onwenselijke ontwikkeling vanwege het belang van elektriciteit voor onze samenleving.

Borging van de voorzieningszekerheid

De ontwikkelingen zoals geschetst in de MVZ en ERAA zijn voor het kabinet aanleiding om te kiezen voor een marktbreed capaciteitsmechanisme, een instrument waarmee aanbieders van elektriciteit worden vergoed voor de beschikbaarheid van productiecapaciteit, opslag of vraagrespons. Er zijn ook andere opties om de voorzieningszekerheid te borgen, zoals het stimuleren van vraagrespons. Om die reden zijn zowel de potentie van (a) vraagrespons voor voorzieningszekerheid als (b) verschillende typen capaciteitsmechanismen in de Nederlandse context onderzocht. De onderzoeken waarin dit is gebeurd, zijn reeds aan de Kamer aangeboden[8].

(a) De potentie van vraagrespons

Inzet van vraagrespons, waarbij het elektriciteitsverbruik bewust wordt aangepast als reactie op (prijs)prikkels, kan leiden tot een beperking van de piekvraag op momenten met weinig wind en zon. Daarmee kan de voorzieningszekerheid verbeteren. In opdracht van het vorige kabinet heeft Magnus Energy onderzoek gedaan naar het potentieel van vraagrespons, waarbij is gekeken naar technische en economische mogelijkheden en barrières die de ontwikkeling ervan belemmeren. Het onderzoek constateert dat vraagrespons de potentie heeft om een belangrijke bijdrage te leveren aan de voorzieningszekerheid in het energiesysteem van de toekomst, maar dat deze bijdrage sterk verschilt per sector. Zo zijn de glastuinbouw en een deel van de industrie al goed in staat om op prijssignalen te reageren. Het niet-flexibele deel van de industrie en andere sectoren, zoals datacenters, zijn daarentegen sterk afhankelijk van een stabiele elektriciteitsvoorziening en hebben slechts beperkte ruimte voor vraagrespons. Magnus Energy noemt als barrières voor het ontsluiten van vraagrespons onder andere de beperkte blootstelling aan prijsprikkels, een gebrek aan automatisering en het ontbreken van ervaring met extreme prijspieken, waardoor het gevoel van urgentie op dit moment bij veel afnemers ontbreekt. TNO heeft ook een onderzoek

[8] Kamerstukken II 2025/26, 29 023, nr. 627

uitgevoerd naar vraagrespons, met een specifieke scope op de industrie[9]. De conclusies van dit onderzoek komen grotendeels overeen met de bevindingen van Magnus Energy voor de industrie. Op basis van beide onderzoeken concludeert het kabinet dat vraagrespons een bijdrage kan leveren aan de voorzieningszekerheid, maar dat dit niet voldoende zal zijn om het risico voor de voorzieningszekerheid volledig te mitigeren. Onder andere tijdsafhankelijke nettarieven zullen op termijn de toename van vraagrespons stimuleren. Het kabinet neemt waar nodig en mogelijk zoveel mogelijk barrières voor vraagrespons weg. Ook een capaciteitsmechanisme kan via jaarlijkse vaste vergoedingen investeringszekerheid in vraagrespons stimuleren. Dit wordt verderop in de brief toegelicht.

(b) Capaciteitsmechanismen in de Nederlandse context

Er zijn verschillende vormen van capaciteitsmechanismen. Guidehouse en Frontier Economics hebben in opdracht van het vorige kabinet capaciteitsmechanismen in de Nederlandse context onderzocht. Hiertoe hebben zij een breed scala van acht verschillende instrumenten bestudeerd op hun geschiktheid om de voorzieningszekerheid in Nederland te borgen, aan de hand van een uitgebreid beoordelingskader[10]. Doordat alle opties grondig zijn gewogen en beoordeeld op hun toepasbaarheid binnen de Nederlandse context, levert het onderzoek een waardevolle bijdrage aan het publieke debat. De analyse wijst uit dat twee van de acht, namelijk zowel een strategische reserve als een marktbreed capaciteitsmechanisme[11], passende instrumenten zijn voor de Nederlandse situatie, mede vanwege de mate waarop deze twee instrumenten gericht, betrouwbaar, efficiënt en op tijd de voorzieningszekerheid kunnen borgen. Beide instrumenten zijn in de Europese context het meest bekend en worden breed toegepast. Net als een marktbreed capaciteitsmechanisme verkleint een strategische reserve het risico van onvrijwillige afschakeling. Beide instrumenten dragen zo bij aan een hogere voorzieningszekerheid van elektriciteit.

Bij een marktbreed capaciteitsmechanisme vergoedt een centrale inkoper via jaarlijkse veilingen aanbieders van productiecapaciteit, opslag en vraagrespons om de voorzieningszekerheid op het gewenste niveau te borgen. De voor Nederland benodigde capaciteitsbehoefte wordt in dit geval vergoed, met uitzondering van aanbieders waarbij overstimulering zou optreden omdat zij al op een andere wijze financiële compensatie ontvangen (bijvoorbeeld vanuit (verduurzamings-)subsidies). Indien zij geselecteerd worden in de jaarlijkse veilingen, blijven deelnemers aan het marktbreed capaciteitsmechanisme actief op de Europese elektriciteitsmarkt, maar ontvangen een vast extra inkomen naast hun reguliere opbrengsten uit de markt om een deel van de jaarlijkse vaste kosten van vraagrespons, batterijen of centrales te dekken. Deze afspraken worden vastgelegd via capaciteitscontracten met een looptijd van één jaar, afgesloten één tot enkele jaren van tevoren, met beschikbaarheid tijdens schaarstemomenten als één van de kernverplichtingen in die periode. Bij investeringen die nodig zijn voor vraagrespons, nieuwe batterijen, centrales of investeringen in groot onderhoud daarvan, kunnen ook contracten voor meer dan één jaar beschikbaar gesteld worden. De contractduur is dan afhankelijk van de hoogte van de investering. Hierbij

[9] https://energy.nl/publications/industriele-vraagrespons

[10] De verschillende instrumenten zijn onder andere beoordeeld op basis van de mate waarin ze gericht, betrouwbaar, efficiënt en op tijd de voorzieningszekerheid in Nederland kunnen waarborgen. Na een voorselectie zijn de overgebleven instrumenten verder beoordeeld op complexiteit, flexibiliteit, financiering, verduurzaming en mogelijkheden voor locatieprikkels.

[11] Guidehouse en Frontier Economics gebruiken hiervoor de term centraal capaciteitsmechanisme, wat een andere benaming is voor een marktbreed capaciteitsmechanisme.

zal de maximale contractduur bij de nadere uitwerking van het capaciteitsmechanisme worden bepaald, o.a. rekening houdend met de voorwaarden uit het EU-staatsteunkader. Daarnaast zullen de voorwaarden voor deelname aan het capaciteitsmechanisme in lijn zijn met de verduurzaming van het energiesysteem. Bij een strategische reserve wordt een beperkt aantal aanbieders betaald voor hun beschikbaarheid buiten de elektriciteitsmarkt. De capaciteit onder een strategische reserve wordt alleen ingezet in situaties van schaarste, dit in tegenstelling tot een marktbreed capaciteitsmechanisme. Elk capaciteitsmechanisme brengt kosten met zich mee, die in veel gevallen via de tarieven worden doorberekend aan elektriciteitsverbruikers. De tarieven zullen dus stijgen door een capaciteitsmechanisme. Hier staan wel baten tegenover, zoals een lager risico op stroomuitval en dus meer beschikbaarheid van elektriciteit. Daarmee worden de bijbehorende (maatschappelijke) kosten voor stroomuitval vermeden.

De keuze voor hetzij een strategische reserve hetzij een marktbreed capaciteitsmechanisme is sterk afhankelijk van de timing, duur en omvang van het voorzieningszekerheidsprobleem. Guidehouse en Frontier Economics adviseren dat een strategische reserve vooral een oplossing is voor een tijdelijk probleem omdat bestaande centrales of vraagrespons uit de markt worden geplaatst, terwijl een marktbreed capaciteitsmechanisme beter past bij een structureel probleem omdat het via de beschikbaarheidsvergoeding zowel het behoud van bestaande capaciteit als nieuwe investeringen stimuleert. Ook identificeren genoemde onderzoeksbureaus een combinatie-optie waarbij door snel een strategische reserve in te voeren tijd wordt gewonnen, om daarna een meer op de Nederlandse situatie toegespitst marktbreed capaciteitsmechanisme te implementeren.

Keuze voor een marktbreed capaciteitsmechanisme

De optie om eerst een strategische reserve in te voeren en daarna een marktbreed capaciteitsmechanisme in te stellen om tijd te winnen, heeft volgens het kabinet weinig meerwaarde omdat deze optie een dubbele implementatielast met zich meebrengt. De Europese Commissie heeft goedkeuringsprocessen van marktbrede capaciteitsmechanismen gestroomlijnd, waardoor deze bij het volgen van de nieuwe staatssteungoedkeuringskaders naar verwachting sneller geïmplementeerd kunnen worden dan in het verleden.

Een strategische reserve is minder geschikt om de risico's uit de MVZ 2026 te mitigeren, omdat deze risico's voor de voorzieningszekerheid het gevolg zijn van structurele veranderingen op de elektriciteitsmarkt. Met name de daling in draaiuren voor regelbaar vermogen uit elektriciteitscentrales, als gevolg van concurrentie met hernieuwbare productie en batterijen, maakt het blijvend minder aantrekkelijk om in Nederland te investeren. Dit effect wordt versterkt doordat buurlanden via capaciteitsmechanismen investeringen in onder andere regelbaar vermogen ondersteunen, waardoor het voor aanbieders van elektriciteit aantrekkelijker kan zijn om in deze landen te investeren. Tot slot is sprake van veroudering van de Nederlandse gascentrales en het verbod op inzet van kolen voor elektriciteitsproductie vanaf 2030[12]. Een marktbreed capaciteitsmechanisme lost deze structurele problemen wél op doordat het instandhouding van en investeringen in vraagrespons, batterijen en centrales stimuleert. De beoordeling van het kabinet is daarom dat een marktbreed capaciteitsmechanisme op de lange termijn de meest toekomstgerichte oplossing is.

[12] Ingegeven door de Wet verbod op kolen bij elektriciteitsproductie

Daarnaast brengt een marktbreed capaciteitsmechanisme ook een aantal aanvullende voordelen met zich mee. Omdat het mechanisme volgens EU-regels technologieneutraal dient te zijn, stimuleert het ook innovatieve oplossingen zoals vraagrespons en opslagcapaciteit en kan ook meer decentrale opwek vanaf een bepaalde vermogensgrens inbieden. Zo leidt het tot meer vraagrespons, opslag en productiecapaciteit op de elektriciteitsmarkt dan in een situatie zonder deze maatregel. Door de resulterende lagere vraag via vraagrespons of het hogere aanbod van elektriciteit via opslag dan wel productiecapaciteit ontstaan gemiddeld genomen minder en lagere prijspieken, met als gevolg lagere gemiddelde groothandelsprijzen dan zonder het marktbreed capaciteitsmechanisme het geval zou zijn. Elektriciteitsprijsverschillen van jaar op jaar blijven tegelijkertijd in grote mate afhankelijk van de weersomstandigheden en ontwikkelingen in de gas- en ETS-prijs. Daarnaast zijn prijspieken afhankelijk van de situatie in de landen om ons heen en van beleidsontwikkelingen van buurlanden.

Het kabinet is van oordeel dat de voordelen van een marktbreed capaciteitsmechanisme groter zijn dan het nadeel van de ermee gemoeide hogere kosten als gevolg van het vergoeden van de benodigde capaciteitsbehoefte in de markt. Het kabinet wordt hierin gesterkt door de gesprekken die het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat met stakeholders heeft gevoerd. Uit deze gesprekken komt het beeld naar voren dat stakeholders over het algemeen de voorkeur geven aan het beheersen van risico's voor de voorzieningszekerheid, ook wanneer dit tot (beheersbaar) hogere kosten leidt. Ondanks het feit dat de hoogte van het acceptatieniveau voor risico's omtrent voorzieningszekerheid per sector wisselt, is er een vrij brede acceptatie van additionele kosten van een marktbreed capaciteitsmechanisme om zo het risico op incidenteel hoge uitschieters van de elektriciteitsprijs te dempen. Later in deze brief wordt nader ingegaan op de kosten en baten van het marktbreed capaciteitsmechanisme.

Het kabinet heeft in de afgelopen periode intensief voorwerk verricht voor een zo snel mogelijke en effectieve implementatie van een marktbreed capaciteitsmechanisme als structurele oplossing. Zo is een goed beeld opgebouwd van de relevante ontwerpkeuzes die gemaakt moeten worden[13], mede op basis van het onderzoek van Guidehouse en Frontier Economics en aanvullende inzichten uit ambtelijke werkbezoeken aan België, dat een marktbreed capaciteitsmechanisme heeft, en Duitsland, dat een marktbreed capaciteitsmechanisme wil invoeren. Daarnaast heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden met de Europese Commissie en zijn voorbereidingen getroffen voor noodzakelijke implementatiestappen zoals het schrijven van een verplicht uitvoeringsplan[14].

Eerste contouren van het marktbrede capaciteitsmechanisme in Nederland

De focus van het kabinet ligt de komende periode op het vormgeven van het marktbrede capaciteitsmechanisme. De inzet is om dit instrument in nauwe samenwerking met de ACM en TenneT en met brede betrokkenheid van stakeholders verder uit te werken. Bij de uitwerking zullen de laatste inzichten uit de actualisatie van het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE), dat rond de zomer verschijnt, worden meegenomen. Hoewel veel van de ontwerpkeuzes nog niet definitief zijn en het uiteindelijke ontwerp

[13] Voorbeelden van ontwerpkeuzes zijn de definitie van de capaciteitsbehoefte, timing en aantal veilingen, financiering en kostenbeperkende maatregelen, e.d.

[14] Verordening (EU) 2019/943 betreffende de interne markt van elektriciteit, m.n. artikelen 20 en 21.

door de Europese Commissie getoetst moet worden aan de staatssteunkaders[15] en de eisen in de Elektriciteitsverordening[16], is het wel mogelijk om enkele contouren op hoofdlijnen te schetsen.

TenneT zal uitvoerder van het marktbrede capaciteitsmechanisme zijn[17]. Dit betekent dat TenneT de capaciteitsveilingen zal organiseren, de daadwerkelijke beschikbaarheid van deelnemende capaciteit zal monitoren en eventueel boetes zal opleggen in het geval van niet-beschikbaarheid van deze capaciteit.

De jaarlijkse kosten van een marktbreed capaciteitsmechanisme zijn lastig om precies in te schatten. Capaciteitsmechanismen in andere Europese landen kunnen helpen om een beeld op hoofdlijnen te vormen. In België bedroegen bijvoorbeeld de jaarlijkse kosten van geveilde capaciteit € 183 mln. voor 2025–2026 en € 125 mln. voor 2026–2027. Het Belgische marktbrede capaciteitsmechanisme is relatief goedkoop en betreft het contracteren van bijna drie keer minder vermogen dan in Nederland nodig kan zijn. Bij toepassing van vergelijkbare ontwerpkeuzes als in België, zouden de Nederlandse ramingen uitkomen op € 300–600 mln. aan jaarlijkse kosten. De kosten worden beïnvloed door onder andere de vraagontwikkeling naar elektriciteit, vormgeving van de veilingen, kostenontwikkelingen van energieopslag, vraagrespons en regelbaar vermogen en de mate waarin grote revisies of nieuwbouw nodig zijn om aan de vraag te voldoen. De baten van een marktbreed capaciteitsmechanisme bestaan uit de vermeden elektriciteitsuitval en uit vermeden prijspieken. Zowel de omvang van de vermeden elektriciteitsuitval als waarde die het vermijden ervan heeft, heeft grote bandbreedtes. Al met al kan het saldo van kosten en baten zowel positief uitgerekend worden, als bij andere aannames per saldo negatief zijn. Een marktbreed capaciteitsmechanisme fungeert als verzekering om het risico op uitval te verminderen. Daarbij zijn niet alleen de kwantitatieve baten relevant, maar weegt ook de maatschappelijke impact van het eventuele uitval mee in deze afweging. Om te bepalen of de maatregel het beoogde maatschappelijke effect heeft, zal het ontwerp ervan jaarlijks geëvalueerd en waar nodig bijgesteld worden. Op deze wijze zal het capaciteitsmechanisme steeds zoveel mogelijk in lijn zijn met de op dat moment in Nederland geldende behoefte.

De kosten van het marktbrede capaciteitsmechanisme zullen door de netbeheerders bij de eindgebruiker in rekening worden gebracht via tarieven. Volgens de EU-staatssteunkaders moeten de kosten namelijk worden doorberekend aan de eindgebruikers van elektriciteit op zo'n manier dat er een prikkel is om op schaarstemomenten van wind en zon minder elektriciteit te gebruiken. De Europese Commissie heeft een voorkeur voor verrekening van de kosten op basis van verbruik tijdens schaarste[18]. Deze verrekening kan gebeuren door jaarlijks een heffing toe te passen op de naar verwachting duurste uren om daarmee de gebruikers een prikkel te geven op deze momenten minder elektriciteit te verbruiken en daarmee het tekort te verkleinen. Dit draagt bij aan het beperken van de kosten. Het volgen van deze eisen betekent dat gebruikers van elektriciteit met name in perioden van risico's op schaarste

---

[15] Richtsnoeren staatssteun ten behoeve van klimaat, milieubescherming en energie 2022 (CEEAG) en Kader voor staatssteunmaatregelen ter ondersteuning van de Clean Industrial Deal (CISAF).

[16] Verordening (EU) 2019/943 betreffende de interne markt van elektriciteit, m.n. artikelen 11 en 20 tot en met 26.

[17] Energiewet artikel 5.12, zoals nog te wijzigen met het binnenkort in te dienen wetsvoorstel bij de Tweede Kamer.

[18] Kader voor staatssteunmaatregelen ter ondersteuning van de Clean Industrial Deal (CISAF), bijlage I, regel 26 in de tabel.

geconfronteerd zullen worden met hogere kosten voor het gebruik van elektriciteit in die uren. Het is van belang om hierbij op te merken dat deze kosten (deels) worden gecompenseerd door de vermeden prijsstijgingen als gevolg van de inzet van een marktbreed capaciteitsmechanisme. De netbeheerders werken aan een voorstel om de kosten van een marktbreed capaciteitsmechanisme te verwerken in de tarieven. Het is aan de ACM om de uiteindelijke doorberekening van kosten naar de eindgebruikers vast te stellen.

Het kabinet heeft oog voor de stijgende elektriciteitskosten en zal zich maximaal inzetten om de kosten van het mechanisme zo laag mogelijk te houden. Hiervoor kijkt het kabinet ook naar de ervaring in buurlanden. Net als in deze landen het geval is, overweegt het kabinet de inzet van terugbetalingsmechanismen bij prijspieken om overwinsten van elektriciteitsaanbieders te voorkomen en om een maximale prijs te hanteren voor het aanbieden van bestaande capaciteit.

Het streven is om de eerste veilingen voor het marktbrede capaciteitsmechanisme te organiseren in 2028 met oog op inwerkingtreding in 2029–2030. Dit is mede afhankelijk van onder andere het tijdig ontvangen van staatssteungoedkeuring van de Europese Commissie en tijdige inwerkingtreding van het EMD-wetsvoorstel, dat in Nederland de juridische basis voor een marktbreed capaciteitsmechanisme biedt, zoals binnenkort ingediend zal worden bij de Kamer.

Bredere beleidscontext van een marktbreed capaciteitsmechanisme

Het ontwerp van een marktbreed capaciteitsmechanisme vraagt ook om keuzes die in een bredere context moeten worden bezien, zoals het raakvlak met beleid op verduurzaming, netcongestie en weerbaarheid en de wisselwerking met de Europese elektriciteitsmarkt.

In de Europese staatssteunkaders zijn voor deelname aan een capaciteitsmechanisme eisen opgenomen die een bijdrage leveren aan de verduurzamingsdoelstellingen, zoals minimale verduurzamingseisen voor fossiele capaciteit[19]. Deze eisen sluiten volledig kolengestookte centrales uit van deelname. Dit geldt niet voor andere vormen van regelbaar vermogen, zoals gas, waterstof- en biomassacentrales (eventueel met CCS/BECCS). Door het integreren van verduurzamingseisen ontstaan voor de sector prikkels om (verder) te verduurzamen, ook voor de momenten dat geen wind of zon beschikbaar is. Daarnaast zijn er in het ontwerp van een marktbreed capaciteitsmechanisme mogelijkheden om keuzes te maken die deelname van CO_2-vrije technieken als opslag en vraagrespons stimuleren. Het kabinet zal daarom bij het vormgeven van het capaciteitsmechanisme aandacht hebben voor de bijdrage aan de door het kabinet beoogde lijn van CO_2-reductie in de elektriciteitsketen. In lijn met de aanbevelingen van Magnus Energy zullen onder andere de positie van opslag en vraagrespons worden meegenomen, waardoor een combinatie van technieken in de benodigde capaciteit kan voorzien.

Naast de verduurzamingsopgave zet het kabinet zich ook in voor het aanpakken van netcongestie, zoals o.a. beschreven in de Kamerbrief van 2 april jl.[20] Het kabinet verwacht dat de introductie van een marktbreed capaciteitsmechanisme een positief effect zal hebben op het tegengaan van netcongestie. In eerste instantie doordat het een prikkel geeft voor

[19] Elektriciteitsverordening 2019/943, artikel 22: bevat als grenzen 550 g CO_2 per kWh en 350 kg CO_2 per kW.
[20] Kamerstukken II 2025/26, 29 023, nr. 640.

behoud van regelbaar vermogen, vraagrespons en opslag. Dit kan bijdragen aan het vermijden, verminderen of vertragen van het ontstaan van nieuwe congestieproblemen doordat deze capaciteit niet of pas op een later moment op kritieke plekken verdwijnt. Om de voorzieningszekerheid verder te ondersteunen, is het daarnaast van belang dat capaciteit die in de komende jaren voor netcongestie én de borging van voorzieningszekerheid gecontracteerd wordt in samenhang wordt bezien, om tot een efficiënte vergoeding te komen. Dit kan ten eerste wanneer netbeheerders die capaciteit voor netcongestie contracteren, deze capaciteit ook toestaan om op de markt actief te zijn. Op de markt kan deze capaciteit immers ook bijdragen aan voorzieningszekerheid. Dit kan ten tweede doordat netbeheerders eerst zoveel mogelijk de capaciteit contracteren op de locatie die voor netcongestie nodig is. Daarna kan TenneT de resterende voor voorzieningszekerheid benodigde capaciteit contracteren via het marktbreed capaciteitsmechanisme, waarbij de locatie niet meer uitmaakt.

Daarnaast heeft het kabinet aandacht voor het vergroten van de weerbaarheid van het energiesysteem. Weerbaarheid omvat niet alleen het voldoende beschikbaar hebben van aanbod om aan de vraag te voldoen, maar ook het vermogen van het systeem om schokken op te vangen. Door het borgen van voldoende aanbod om aan de (piek)vraag in schaarste periodes van zon en wind te voldoen, draagt een marktbreed capaciteitsmechanisme bij aan de continuïteit van het energiesysteem. De directe beschikbaarheid van aanbod binnen de eigen landsgrenzen vergroot de robuustheid van het systeem en maakt het systeem minder kwetsbaar bij schaarste. Een marktbreed capaciteitsmechanisme kan daarmee bijdragen aan de bredere weerbaarheidsopgave.

Met de keuze om een marktbreed capaciteitsmechanisme in te voeren sluit Nederland aan bij buurlanden zoals Duitsland, België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk die dit ook hebben of (gaan) invoeren. Daarmee wordt het gelijke speelveld voor investeringen in Nederland verbeterd. Bovendien biedt het ruimte voor grensoverschrijdende samenwerking. Tegelijk wil het kabinet zoveel mogelijk barrières voor marktpartijen voorkomen die in meerdere landen actief zijn. Het kabinet zet zich daarom onder andere via het Pentalaterale Energieforum in voor het waar mogelijk harmoniseren en coördineren van capaciteitsmechanismen in de Noordwest-Europese regio. Deze regionale afstemming biedt mogelijkheden voor een kosteneffectieve inrichting.

Vervolgproces

Gezien de urgentie van het borgen van de voorzieningszekerheid, zoals ook blijkt uit de MVZ 2026, streeft het kabinet ernaar om de eerste tender voor capaciteitsveilingen in 2028 te houden voor het leveringsjaar 2029–2030. De komende maanden zal het kabinet, in samenwerking met TenneT en ACM, en met betrokkenheid van stakeholders, voortvarend werken aan het ontwerpen van het marktbrede capaciteitsmechanisme, het verkrijgen van EU-staatssteungoedkeuring en het voorbereiden van de uitvoering. In een volgende brief, die voorzien is in de loop van de tweede helft van 2026, zal het kabinet de Kamer informeren over de voortgang daarvan.

De Minister van Klimaat en Groene Groei,
S. van Veldhoven-van der Meer